

HOOFSTUK 5

Kreatiewe prediking: Kreatiwiteit in diens van die Heilige Gees in die ingewing van die preek.

In hierdie afdeling van die studie word die verskillende versamelings van inligting bymekaar gebring met die oog op die vorming van 'n relevante teorie vir kreatiewe prediking. Die inligting wat versamel is tydens die literatuurondersoek word vervolgens in verband gebring met die inligting wat bekom is tydens die empiriese ondersoek.

Die studie het in hoofstuk een met 'n aantal vermoedens van die navorser oor die praktyk van prediking begin. Die navorser het die dilemma van die prediking beskryf in terme van die probleem dat predikers met 'n basiese "ou" bron, die boodskap van die verlossing in Christus, in 'n veranderende wêreld moet bekend maak. Die risiko bestaan dat prediking, in die nuwe omstandighede waarin mense steeds behoefte het om die boodskap in die vorm van prediking te hoor, lewensvreemd word (vgl Runia 2000:101; Pieterse 2004a:72; Lischer 2005:5; De Roest 2006:178; Troeger 2007:59; Vos 2007:11). Die navorser het verder gevra of predikers, en selfs hoorders, nie een of ander tyd verveeld raak met preke nie en of die gevaar nie bestaan dat die prediking bloot herhaling van dieselfde boodskap is, wat net in ander woorde oorvertel word nie. Die vraag is ook gevra of predikers nie een of ander tyd "leeg gepreek" raak nie.

Die nood van die prediking is geformuleer as 'n gebrek aan kreatiewe prediking. Die navorsingsontwerp het die studie gelei om kreatiewe prediking te bestudeer onder die tema: Kreatiwiteit in diens van die Heilige Gees in die ingewing van die preek. Die doel van die studie is,

- om tot die wese van die proses van kreatiwiteit deur te dring en,

- om te verstaan hoedat kreatiwiteit, binne die ruimte van die preekingewingsproses, as instrument van die Heilige Gees funksioneer om van prediking kreatiewe prediking te maak.

Om die doel te bereik, word die kreatiwiteit en die pneumatologie op hermeneutiese wyse tot gesprek gebring met die oog op die vorming van 'n praktiese teologiese teorie vir kreatiewe prediking, wat kan bydra tot die verbetering van die praktyk van die prediking. Die gesprek vind plaas binne die konteks van homiletiek. Binne die konteks, is die prediking beskryf as die verkondiging van die boodskap van die evangelie binne die konteks van die gemeente deur die prediker, met behulp van die gesproke woord, binne die konteks van die samelewing op estetiese wyse.

1. Die Pneumatologiese gesigspunt

1.1. Algemene samevatting van die pneumatologiese gesigspunt

Pneumatologie is ondersoek in terme van die Bybelse verstaan, belydenisskrifte, pneumatologiese insigte, praktiese teologie en nuwere insigte. In terme van die Bybelse verstaan van die Gees is die Bybel hanteer as getuienisse van mense se ervarings van God. Aandag is gegee aan die beide die Ou en Nuwe Testamentiese getuienis oor die Gees.

In Ou Testamentiese verband word die woord *rûah* met gees vertaal. Die woord kan ook wind, beweging of asem aandui. Die verskillende betekenismoontlikhede beskryf 'n element van dinamika wat in die verskillende konsepte na vore kom. Die konsepte wat daardeur beskryf word is ook konsepte wat nie onder normale omstandighede sigbaar is nie. Dit word primêr verstaan in terme van die resultate of gevolge van die werking of beweging daarvan. *Rûah* is 'n term wat 'n onbegrypbare kragtige gebeurtenis of beweging beskryf. Wanneer dit van God gebruik word dui dit onder meer die volgende resultate aan, redding; oordeel; kragtige werking van God; andersheid; transendensie en kontras tussen God en mens. Die term word ook van mense gebruik en dui op lewensbeginsel; bron van emosie; intellek; houding en wil. *Rûah* word ook in persoonlike verband gebruik en beskryf deur persoonlike eienskappe en kwaliteite. Dit kan ook eksistensie aandui (vgl Kleinknecht 1968; Dunn 2006; Thiselton 2007; 2, 1.1). *Rûah* beskryf die lewegewende beginsel van God, die skeppermag, bron van oordeel en verlossing, maar ook bron van toerusting

vir 'n verskeidenheid gawes aan mense. Die *rûah* word beskryf as van God afkomstig, die verpersoonliking van God se teenwoordigheid, God self. Die werking van die *rûah* word onder meer sigbaar in die toerusting aan leiers deur buitengewone gawes en die bemagtiging van profete met allerlei insigte. Die *rûah* is die manifestasie van God se teenwoordigheid wat die geskiedenis en die lewensomstandighede van mens bepaal en beïnvloed. *Rûah* is die teenwoordigheidstelling van God self, "The Beyond who is within" (Thiselton 2007:416). *Rûah* funksioneer gevolglik as kragtige metafoor wat die volle omvang van God se misterie, werking en teenwoordigheid beskryf en benoem.

In Nuwe Testamentiese verband is die term *pneuma* as aanduiding van die Heilige Gees nagegaan. Die term het 'n betekenisveld soortgelyk aan die Ou Testamentiese *Rûah*. Die begrip het in Bybelse en buite-Bybelse materiaal 'n sterk geestelike konnotasie (vgl 3, 1.3). Die Bybelse voorkoms van die term *Pneuma* as beskrywing van Heilige Gees is uniek. Die uniekheid is geleë in die persoonlike gebruik van die begrip *pneuma* as aanduiding van die teenwoordige God. *Pneuma* word op verskillende maniere gebruik as aanduiding van die menslike gees, geestelike verskynsels in die geesteswêreld en as aanduiding van die Gees van God, die Heilige Gees. *Pneuma* is die bron van goddelike krag, bemagtiger van mense en van die Christus, sigbaar en hoorbaar in die gestalte van verskillende natuurlike en bo-natuurlike verskynsels, as simbool van geestelike werking.

Die beskrywing van die werking van *pneuma* word baie nou aan die persoon en werking van Jesus verbind. Die *pneuma* funksioneer as die bron van lewe, inspirasie en bemagtiging in die lewe en werke van Jesus. *Pneuma* is toerusting aan gelowiges waardeur hulle tot geloof kom, gawes ontvang en kennis tot verlossing verwerf. *Pneuma* is die permanente teenwoordigheid van God by gelowiges en staan in verwantskap met Jesus as Seun en met God as Vader. *Pneuma* het 'n besliste toekoms gerigtheid in die verwagtinge wat daardeur by gelowiges geskep word. Die ervaring van die teenwoordigheid van die *Pneuma* word beskryf in terme van buitengewone ekstatische ervarings en verskynsels in die eerste verhale van die Christelike kerk. Die teenwoordigheid van die *Pneuma* bestaan nie noodwendig in die vertoning van uitsonderlike aanskoulike

geestesverskynsels nie, maar eerder in die Christelike lewenshouding en lewenswyse, wat beskryf word as die vrug of resultaat van die *Pneuma*.

Die werk van die Gees in teologiese perspektief is aangedui in terme van die lewe van Jesus voor en na Pasa. In die tyd voor Pasa word dit veral in terme van die hoofmomente van die Jesusverhaal verduidelik. In die tydperk na Pasa kry dit 'n meer universele karakter, wanneer die voortsetting en die bevestiging van Jesus se middelaarsrol met die verhaal van die uitstorting van die Gees tydens Pinkster, vertel word.

Die Parakleet uitsprake van Johannes 14-16 werp lig op die verstaan van die werk van die Gees en die verhouding wat tussen Vader, Seun en Gees bestaan. In die konteks van Jesus se weggaan is die Parakleet-Gees teken van vertroosting. Sy koms is nou verbind aan die volgelingen se liefdevolle gehoorsaamheid aan God. Die Parakleet kom van die Vader, in die naam van Jesus, om by en in die volgelingen van Jesus te bly. Die Parakleet staan onder die gesag, verantwoordelikheid en mag van Jesus. Hy word ook die Heilige Gees genoem met die taak van die onderrig van die volgelingen, en herinnering aan die woorde van Jesus. Die Parakleet se getuienis word nou aan die konsep van waarheid verbind, hy is die betroubare getuie van Jesus.

Die Parakleet word in hegte verbintenis aan Vader en Seun geskets, soos afgelei uit die feit dat albei deel het aan sy koms. Hierdie stuur van die Parakleet sal gebeur wanneer Jesus weggaan. Die Parakleet sal vertroosting bied deurdat hy die skuld van die wêreld, die geregtigheid van Jesus en die afgehandelde oordeel oor die owerste van die wêreld sal bewys. Die Parakleet is die gids of die instrukteur Gees, hy is nie net die draer of oorverteller van die waarheid nie maar is self ook in die waarheid betrokke.

Die toepassing van dié uitsprake in die prediking kan in die volgende lyne gedoen word. Die teenwoordigheid van die Parakleet as *helper, trooster, advokaat en* voortsetter van die werksaamheid van Jesus, is 'n belangrike insig vir die prediking, waar dit besig is met die verkondiging van die evangelie van Christus. Die werksaamhede van die Parakleet kan teenwoordig gestel word in die aanloop tot, en in die proses van die prediking. Dit is die funksie van die Parakleet om te herinner

aan die woorde van Jesus, en om die volginge in die woorde van Jesus te onderrig. Die begrippe herinner en onderrig is wesenlik tot die prediking as verkondigingshandeling. Die Parakleet is ook beskryf as getuie. Prediking sou as getuienislewering bestempel kon word waarin die Parakleet, as betroubare getuie wat inspireer met waarheid tot getroue getuienis, funksioneer. Die Prediking is 'n troosgebeurtenis vir mense wat daaglik die nood van die alledaagse lewe in die wêreld moet aanskou en beleef. Hierin funksioneer die troos van die Parakleet ten opsigte van die geestelike nood van skuld, die versekering van geregtigheid in Christus en die afhandeling van die oordeel oor die owerste van die wêreld. Die Parakleet is egter ook die *helper en voorspraak*. In hierdie omstandighede is die prediking die instrument wat hulp, troos en bemoediging vir die gelowiges genereer deur die teenwoordigstelling van die Parakleet.

Die prediking kan ook beskryf word as 'n toerustingsgeleentheid, waar die Parakleet as gids en begeleier van die waarheid, as instrukteur en onderriggewer deur versekering van sy persoonlike teenwoordigheid, in die preekgebeure sigbaar gemaak word. Elk van die verskillende dimensies van die werksaamheid en teenwoordigheid van die Parakleet, kan in die konteks van die prediking sinvol aan die orde gebring word. Die Parakleet Gees is die draer en die ondernemer van die preekgebeure.

In die hantering van die werking van die Gees na Pinkster word die nuwe manier van God se teenwoordigheid beklemtoon. God is teenwoordig en werksaam deur die Heilige Gees onder en in gewone mense, op 'n permanente manier. Hierdie mense ontvang gawes in diens van God. Die fokus van die gawes is nie die mense self nie maar God as gewer daarvan en die gemeenskap as voordeeltrekkers daarvan. Mense word ook bemagtig met die vrug van die Gees, wat as menslike eienskappe, dui op die teenwoordigheid en die effek van die werking van die Gees.

In die nagaan van die geloof in die Heilige Gees soos in die belydenisskrifte van die kerke vervat, word 'n ontwikkeling van die geloof in die Gees opgemerk. Die vroeëre belydenisse verklaar bloot 'n geloof in die Heilige Gees. Met verloop van tyd word aandag gegee aan die verstaan van die oorsprong, werking en die rol van die Gees in die persoonlike verhouding met God.

Uit pneumatologiese gesigspunt is die verstaan van die verhouding Vader Seun en Gees vanuit die Trinitariese invalshoek verken. Die verstaan van God as Vader, Seun en Gees word begrond in die ervaring van God as Vader, Seun en Gees. Die Bybelse verhale vertel van 'n verhouding tussen Vader en Seun, 'n verhouding tussen die Seun en die Gees sowel as tussen die Vader en die Gees. Die verhale van die Nuwe Testament waarin die samewerking van Vader Seun en Gees op verskillende maniere beskryf word, lei uiteindelik tot 'n trinitariese teologie as afleiding of interpretasie van die verhale. Die essensie van die verstaan van die leerstuk van 'n Drie-enige God bestaan nie uit 'n gekompliseerde optelsom waarin drie persone in een wese vervat moet word nie. Dit bestaan uit die ervaringe van mense wat deur die verhale van die Nuwe Testament gerig word in die verwoording van hulle verstaan van God. Die wese van die trinitariese verstaan van God is dat die "entiteite of persone" van God, nie los van mekaar naas God beskou word nie. God is die gewer van die heil wat deur Christus verwerf en deur die Gees gerealiseer word.

Oor die verband van die Gees, Woord en geloof is geloof aangedui as die wyse waarop die regverdiging van Christus ontvang word en die inwoning van Christus deur die Gees aanvaar word. Geloof, Woord en Gees is onlosmaaklik aan mekaar verbonde (Webster 2003:45) en vorm gevolglik 'n belangrike band met die prediking. Hierdie verband is beskryf in terme van die Gees wat deur die prediker se geloof en deur die verligting in die Woord, die gebeure van die prediking moontlik maak. Ook in die ontvangs van die prediking as die woord van God, vervul die Gees 'n kardinale rol deur die Woord te laat grondvat en die lewensverandering in mense te bewerk. Wat die Woord betref, word dit deur die Gees gedra as Woord van God. Die gesag en die effek van die Woord is ten nouste afhanklik van die werking van die Gees.

Die noue verwantskap tussen die werk van Jesus en die werk van die Gees is duidelik aangetoon. Die werkinge van die Gees en van Jesus is uniek. Hoewel dit afhanklik van mekaar is gaan dit nooit in mekaar op nie. Die selfstandigheid van die werkinge moet gehandhaaf word.

Die Pneumatologiese basis vir die Praktiese teologie is te vind in die konsep van teonome resiprositeit (vgl Van Ruler 1969:181; Bohren 1971:76 e v; Rebel 1981:141; Vos 1984:278; Cilliers 1994:68; De Wet 2005:511). Die konsep dui op 'n God geïnisiëerde verhouding waarin mense as volledige mense, met hulle gawes en vermoëns deur God aan die werk gesit word as sy medewerkers. Hierdie in diens neem van mense, geskied deur die Gees as die een wat aanstel om te werk, die bron van inspirasie en vaardigheid, die helper en begeleier in die taak. Die Gees is vir die praktiese teologie die bron van openbaring, voltrekkende krag vir die tuiskoms van die evangelie, en die voedingsbron vir die voortbestaan daarvan. Die praktiese teologie reflekteer oor dit wat aan die werking van die Gees toegeskryf word (De Roest 1998:34), en word deur die werking daarvan beïnvloed. Die prediking is deel van die opgaaf waarmee die praktiese teologie besig is. Die verband tussen die werk van die Gees en die prediking, is gebaseer op die verhale van die werking van die Gees wat in die boek Handeling opgeteken is. Die Gees is aktief betrokke (De Roest 2006:182-186) in die prediking, waardeur mense in die kragveld van Gees ingetrek word om seën, genesing, vergifnis en lewensverandering te ervaar (vgl Burger 2009:23). Die betrokkenheid van die Gees word geskets as uitvoering van die preek (Floor 1987:8-11; Bartow 1997:44; Dingemans 2005:13; Van Dam 2007:82); as effektuering van die heil (vgl Runia 2001:34 e v; Stark 2005:458 e v) en skenker van geloof (vgl De Roest 2006:137).

Hierdie gebeure van die indiensneming van gelowiges voltrek in die gemeente as ruimte waarin die Gees werksaam is. Die Gees is in die geloofsgemeenskap deur God se Woord en mense skeppend werksaam (De Roest 2006:71 e v). Dit is die ruimte waarin God deur die Gees in die preek aan die woord kom (vgl Cilliers 2004:136, Grözinger 2008:99).

In die beskouing van die werksaamhede van die Gees is daar nuwe kontekste gevind waarbinne die werk van die Gees nuut beskou moet word. Praktiese teologie word beoefen teen die agtergrond van die heersende tydsges (vgl 1, 9). 'n Leemte bestaan in die verrekening van die hedendaagse verstaan van die wetenskap soos dit ontwikkel het aan die hand van die moderne wetenskapsteorieë (vgl Polkinghorne 1998a:50 e v; 2006:174). Die opgaaf van hierdie studie is weliswaar nie die bestudering of ontwikkeling van 'n nuwe verstaan van die werking van die Gees,

teen nuwere wetenskaplike agtergronde nie. Dit is nogtans noodsaaklik om ook van hierdie leemte, ook in die praktiese teologie kennis te neem.

1.2. Die verstaan van die werking van die Gees soos afgelei vanuit die empiriese navorsing.

Vanuit die empiriese ondersoek is 'n verskeidenheid perspektiewe op die verstaan en die ervaring van die werking van die Gees ontdek wat versterkend tot bestaande teorie bydra.

1.2.1. Die werk van die Gees is buitengewoon en onpeilbaar, onvoorspelbaar en nie rasioneel verklaarbaar nie.

In die literatuurstudie is die karakter van onpeilbaarheid en onvoorspelbaarheid aan die werking van die Gees toegeskryf. Die gebruik van die begrippe *Rûah* en *Pneuma* om die Gees van God te beskryf dui daarop dat hierdie misterieuse karakter van die verstaan van die Gees, nog altyd deel is van die Joods-Christelike manier om uitdrukking te gee aan die onsigbaarheid van God. Vanuit die navorsing blyk dit dat predikers steeds onder die indruk van hierdie verstaan oor God dink. In aansluiting by die beskrywing van die verhouding van teonome resiprositeit, is die goddelike inisiatief wat in die verhouding voltrek, deel van die onverstaanbare misterieuse verstaan van God.

Hoewel die verstaan van die Gees steeds in misterie gehul is, het die navorsing aangedui dat die predikers die werk van die Gees onderskei in die gewone of die normale gang van die lewe. Uit die preekverhale het dit duidelik geword dat die Gees nie noodwendig deur buitengewone of ekstatiëse ervaringe nie met die predikers omgaan nie. In terme van die beskrywing van die verhouding van teonome resiprositeit, is die indiensneming van mense as volledige mense beklemtoon.

1.2.2. Die a-ha-ervaring en die werking van die Heilige Gees.

Die a-ha-ervaring is beskryf as die skielike en onverwagte insig wat na 'n tydperk van rus of besig wees met iets anders, eensklaps verskyn (vgl 5, 3.4.9. en 4.2.1.).

Van die predikers het die ervaring as die werking van die Gees beskryf (vgl 5, 3.3.1.). Die ervaring is veral in die konteks van kreatiwiteitsliteratuur verken (vgl 4, 8.1). Goswami (1999) beskryf kreatiwiteit as discontinuous jump out of the existing system. When this discontinuous jump out of a system involves a new context of value that manifests a new product, it is an act of fundamental creativity.” (Goswami 1999:57). “Creative thoughts that shift our contexts or reveal new meaning are discontinuous leaps from our ordinary stream-of-consciousness thoughts” (Goswami 1999:67). Nuwe idees kom in kontekste verwyderd van die probleem soos weerligstrale tydens ‘n storm, sonder dat mens noodwendig weet waar die idees vandaan kom. Die teorie agter die kwantum sprong help om hierdie diskontinue gebeure van kreatiwiteit te begryp. Dit word beskryf as ‘n ou gedagtepatroon wat eensklaps sterf terwyl ‘n nuwe gedagte patroon die plek daarvan onmiddelik inneem, sonder enige kousale of lokale verband tussen die twee gebeure (4,1.8).

In hierdie beskrywings van ‘n ervaring wat aan werk van die Gees toegeskryf word, word die misterie van beide die werksaamheid van die Gees en die misterie van skielike insig in dieselfde ruimte betrek. Dit moet egter bygesê word dat mense wat nie binne die geloofstradisie staan nie, soortgelyke ervarings beleef. Die navorsing het egter gewys dat die belewenis van die werk van die Gees ‘n subjektiewe gebeure is wat verstaanbaar word in die persoonlike konteks van die een wat dit ervaar. Hierdie ervaring is uiteindelik ‘n persoonlike geloofservaring wat mag wissel van persoon tot persoon. In die verband kan aangesluit word by die verduideliking van Lanser (2007:71) in verband met die benutting van konstruktivisme ten opsigte van kreatiwiteit. In hoofstuk 4 (13.4) is alle lewensprosesse as konteks en tydsgebonde beskryf, na aanleiding van Lanser (2007). Menswees behels dat mense word wat hulle is, in interaksie met medemens en omgewing. Kreatiwiteit vind altyd plaas binne die interaksie. Die interaksie is beskryf as die gebeure wat kreatiwiteit moontlik maak, aangesien mense daar saam met mekaar leer en betekenis skep. In die konstruktivistiese opvatting vind Lanser die ruimte vir kreatiwiteit omdat mense in elke nuwe situasie op grond van wat hulle reeds ervaar het, en op grond van die nuwe waardeur hulle nou uitgedaag word, nuwe denke en handeling voortbring (vgl 4,13.4). Die subjektiewe ervaring van die werk van die Gees en die geloof dat dit Gees is wat werk, sou ook in hierdie terme beskryf kan word. Predikers wat die a-ha-ervaring beskryf het, het dit verklaar as werking van

die Gees. Die belewenis van die werk van die Gees is 'n subjektiewe gebeure wat verstaanbaar word in die persoonlike konteks van die een wat dit ervaar. Die aanvaarding en verklaring van die misterie van die gebeure tydens die preekarbeid is ten beste 'n geloofswerklikheid.

1.2.3. Metafoor as instrument om die verstaan van die werking van die Gees te beskryf.

Predikers het gestalte gegee aan hulle verstaan van die werking van die Gees in terme van verskillende metafore (vgl 5, 3.3.1.). Die Gees is verstaan as komponis wat die bladmusiek verskaf waarmee die prediker moet werk. Die Gees is ook beskryf as die Dirigent wat die verskillende partye en instrumente saamtrek tot 'n sinvolle geheel. Hierdie verskynsel om van die Gees in metaforiese terme te praat is nie 'n vreemde verskynsel nie (vgl 3,1.1.). Die werking van die Gees in die Ou en Nuwe Testament word in metaforiese terme beskryf. In die behandeling van die verskynsel van metafore en metaforiese taal (vgl 4, 13.6.1.) is 'n metafoor as ontsluiters van nuwe betekenis beskryf. Deur die gebruik van metafore word mens bevry van gebruiklike betekenis van woorde en frases, sodat nuwe betekenis moontlikhede ontsluit word. 'n Metafoor behels dat 'n woord of uitdrukking in buitengewone konteks aangewend word. Die gebruik van gewone taal sal niks meer as die gewone wat reeds bekend is, kan kommunikeer nie. Deur die gebruik van metafore word die potensiaal geskep om vars en nuwe insig in 'n gegewe konteks te onthul.

In die beskrywing van die werking van die Gees het deelnemers hulle ervaring en verstaan van die Gees, oor die algemeen in die geïkoneerde en bekende terme verwoord. Dit wil voorkom of predikers vasgevang is 'n eenvoudige bekende manier van praat oor die verstaan van die Gees. In die verkenning van die werk van die Gees in die Bybelse materiaal is dit duidelik dat die werk van die Gees nie gereduseer kan word tot 'n aantal eenvoudige begrippe nie. Die beskrywing van die Gees in terme van die parakleetuitsprake, bring die aard en die werksaamheid van die Gees as 'n veelvuldige gebeurtenis met baie verskillende uiteenlopende dimensies aan die lig. Die talle beskrywings van die werkinge van die Gees in die Bybelse materiaal, sowel as die uiteenlopende maniere van verstaan daarvan in die teologiese konteks, lei tot die konklusie dat predikers inderdaad bemagtig moet word om teen die agtergrond

van die veranderende lewenswerklikheid, nuut te kan dink oor die verstaan van die teenwoordigheid en werking van God. Die ontdekking en skepping van nuwe metafore, wat die verstaan van die pluriforme werksaamheid van God kan verhelder en tuisbring in die alledaagse lewe, is die resultaat van kreatiewe denke in diens van die Heilige Gees.

1.2.4. Die Gees, die prediker en die preek.

Die empiriese navorsing beklemtoon die werking van die Gees in die prediker en die preekgebeure. Die afleiding is gemaak dat die Gees met en deur die volledige mens werk. Predikers se preekverhale toon aan hoe hulle as volledige mense deel is van die preekproses, deurdat hulle eie ervarings, gesins- en familie omstandighede in die verskillende prosesse funksioneer (vgl 5. 4.1.). Die Gees werk met die prediker se gawes, talente en algemene vermoëns. Die Gees is betrokke in die siklus van tekskeuse, voorbereiding, verwoording en prediking, as ontsluiting van die boodskap. Die werking van die Gees is beskryf as hermeneuties van aard, wat die verstaan en die tuiskom van die boodskap in die lewe van prediker en hoorder aanspreek. Predikers verstaan steeds dat die Gees die brugbouer tussen Woord en mens is.

Ten opsigte van die realisering van die preek word die Gees verstaan as die ontsluiting van die kreatiewe vermoëns van die prediker. Die predikers het aangetoon dat hulle die teenwoordigheid en die werking van die Gees as van kardinale belang beskou in die preekgebeure. Sonder die Gees is tegniek niks meer as blote tegniek nie. Dit is die Gees wat die deurslag gee in die gebeure van die preek.

Die verstaan van die werking van die Gees is 'n komplekse onderneming. Die werking van die Gees kan gevolglik bloot in terme van die resultate en belewenisse wat aan die werking toegeskryf word verduidelik word, soos in die geval van die belewenis van 'n a-ha-oomblik. Die beste manier om uitdrukking te gee aan die verstaan van die werking van die Gees is deur die gebruik van 'n metafoer. Die noue verband tussen die werksaamheid van die Gees, die Woord en die prediker is 'n kardinale moment in die pneumatologiese beskouing van die preekgebeure.

2. Kreatiwiteit

2.1. Algemene samevatting van kreatiwiteit.

Kreatiwiteit is 'n aanleerbare vaardigheid (vgl Baer 1993; De Bono 1996; Cilliers 1998; Buzan 2001; Neethling 2004; Lanser 2007). Die beskrywing van kreatiwiteit kan algemeen saamgevat word in die handeling van waarneming, denke en insig. Kreatiwiteit is ontdek as waarnemingsproses wat deur doelgerigte waarneming nuut kyk en sien, om die onsigbare en oorspronklike waar te neem. Dit wat gesien is, behoort so geïntegreer kan word dat dit produkte wat anders, onverwags en waardevol is, voortbring. Kreatiwiteit is ook as denkproses beskryf, wat deur wakker, nugter, bewustelike en sensitiewe denke, kan onderskei wat nuut is. Hierdie soort denke vereis eienskappe soos nuuskierigheid en openheid, denke wat soos die van kinders vol verwagtings is om te ontdek, om verskille en ooreenkomste te kan onderskei, en nuwe orde en strukture te kan skep en aanvaar.

Verbeelding as essensiele menslike eienskap, is die vermoë om komplekse gedagtebeelde en simbole te skep en in kombinasie met die werklikheid te bring. Kreatiwiteit is die resultaat van die verbeeldingsprosesse. Kreatiewe produkte en idees is die konkrete gestalte van dit wat in die verbeelding gebore is.

Verbeelding is beskryf in terme van diensbaarheid aan die verstaan en verklarings van abstrakte en moeilike verskynsels. Verbeelding werk deur die integrasie van die verbeeldingsvermoë van die brein om abstrakte konsepte deur middel van kreatiwiteit sigbaar en verstaanbaar te maak.

Verbeelding is beskryf as die kontakpunt waar die onsigbare God ontmoet kan word. Die negatiewe konnotasie met die begrip verbeelding as iets wat nie werklik is, of net 'n illusie is, kan daartoe lei dat mense skepties oor die aanwending daarvan is. Die uitdaging vir die kreatiewe prediker is om die skatkamers van die verbeelding te kan ontsluit, om nie net die skatte wat daarin is self te ontdek nie, maar ook ander mense in staat te stel om verbeeldingryk te kan glo en lewe. Die verbeeldings sirkel moet geaktiveer word om die werklikheid te kan herdefinieer deur verskillende lense wat tot nuwe ervarings kan lei, wat weer opnuut die verbeelding stimuleer tot nog nuwe beskouings van die werklikheid.

Die meetbaarheid van kreatiwiteit is beskryf in terme van die eienskappe van vlotheid van idees (flink denke); buigsaamheid (soepel, aanpasbare denke), oorspronklikheid en uitbreiding. Kreatiwiteit kan ook meetbaar gemaak word in terme van die *persoon* wat dit beoefen, die *produkte* wat voortgebring word, die *prosesse* in die bereiking van die resultate, asook die *reaksie* van ander daarop (vgl Amabile 1996).

Kreatiwiteit is opgesom in definisie formaat wat vervolgens herhaal word.

Kreatiwiteit is 'n menslike vermoë wat aangeleer en ontwikkel kan word. 'n Doelgerigte, dinamiese gebeure of aktiwiteit, wat met behulp van waarneming, denke, insig en tegniek nuwe, onverwagte en betekenisvolle resultate oplewer.

Kreatiwiteit is meetbaar aan die teenwoordigheid van die elemente: opinie van gepaste waarnemers, vloeiendheid, of vlotheid van idees, oorspronklikheid, fokus op die essensie, uitbreiding of verfyning van idees, openheid van denke.

Kreatiwiteit is aangedui as 'n verskynsels wat ook in die teologie tuis is as werksaamheid van die Heilige Gees (vgl Lanser 2007). Kreatiwiteit vervul 'n noodsaaklike rol binne die konteks van die teologie waar vrae sonder antwoorde, en 'n werklikhede wat geken word deur radikale vernuwing en verandering oordink en ondersoek word. Kreatiwiteit is beskryf as 'n visioenêre proses waarin fyner en dieper waarneming ingespan word om die onsienlike God deur die bril van die Skrif waar te neem met oë wat deur die Gees geopen is (vgl Cilliers 1998). Kreatiwiteit is uit 'n teologiese perspektief opgesom as daardie noodsaaklike deel van die teologie, waar antwoordlose vrae en radikale lewensveranderinge op verbeeldingryke wyse hanteer word. Kreatiwiteit is op interaktiewe wyse gerig op vryheid, heil en die lewe in verhouding met God en medemens, waar dit dien om die onsigbare onder leiding van die Gees, sigbaar te maak. Deur die lens van die praktiese teologie is die kreatiewe proses en gebeurtenis, 'n hermeneutiese gebeure wat nuwe verbeeldingryke verstaansmoontlikhede in die ontmoeting tussen teologie en tyd open.

Kreatiwiteit kan opgesom word as aanleerbare vaardigheid wat deur denke, waarneming en insig, nuwe, onverwagse, waardevolle resultate lewer. Noodsaaklike elemente van kreatiwiteit sluit onder meer sensitiewe waarneming, nuuskierigheid en verbeelding in, as belangrikste komponente. Kreatiwiteit is meetbaar en beoordeelbaar. Kreatiwiteit kan teologies beskou word vanuit die geloof in God as skeppende God. Teologies gesproke is kreatiwiteit 'n visioenere proses waardeur die onsienbare sigbaar gemaak word en die onverklaarbare meer helder gemaak word. Kreatiwiteit stel die uitdaging om lewenskwessies verbeeldingryk te verwoord en hanteer.

2.2. Kreatiwiteit in die empiriese navorsing.

2.2.1. Kreatiwiteit as dekorasie teenoor kreatiwiteit as leefstyl.

Die predikers het oor die algemeen 'n objektiewe beskouing van kreatiwiteit, wat na vore kom in die stelling wat kreatiwiteit opsom as die doelbewuste gebruik van unieke, interessante, illustratiewe en funksionele *voorwerpe* in die prediking. Kreatiwiteit is vir predikers die laaste fase van die preekproses waar die unieke nuwe tot die preek bygevoeg word. Die siening staan teenoor die beskrywing van kreatiwiteit as proses van waarneming en denke wat onverwagte nuwe, waardevolle produkte oplewer. Die objektivering van kreatiwiteit in die vorm van die resultate dui daarop dat 'n noodsaaklike verstelling nodig is alvorens kreatiwiteit deel van die volle preekproses kan word. Solank die kreatiewe 'n byvoegsel is wat agterna tot die prediking gevoeg word, sal dit weinig meer as 'n dekoratiewe funksie vervul wat net sporadiese nuwe insigte oplewer.

Kreatiwiteit is verder geobjektiveer in die beskrywing daarvan as ervaringe, denke of maniere van doen. Dit is handeling wat woordkuns, en formulering van idees wat vry van clichés is, insluit. Die verbruikersamelewing se klem op produkte en resultate kan as waarskynlike oorsaak van die beskouing aanvaar word. Predikers se beskouing van die doel van kreatiwiteit is opgesom as om die preek lewe te gee, nuwe moontlikhede te vind, die erediens nuut te laat gebeur, gedagtes visueel voor te stel en doelbewuste alternatiewe te skep.

Hier teenoor is kreatiwiteit volgens die teoretiese verkenning daarvan, eerder 'n leefstyl (vgl 3, 2.2.). Kreatiwiteit is 'n aanleerbare, ontwikkelbare vaardigheid, 'n leefstyl waardeur lewenspotensiaal gerealiseer word. Dit word gekenmerk deur die vermoë tot vloeiende denke, buigsaamheid, oorspronklikheid en die uitbouing van idees en gedagtes. Denkvaardighede wat aangeleer en ontwikkel kan word sluit in, sensitiwiteit vir probleme of gapings; die vermoë tot vloeiende denke wat generering van die maksimum aantal idees aanmoedig; buigsaamheid of variasie om verskeidenheid van idees te bewerk; oorspronklikheid wat lei tot nuwe en innoverende idees; uitbreiding en uitbouing van gedagtes asook die vermoë tot herdefiniëring van die bestaande deur nuut sien en dink.

2.2.2. Kreatiwiteit is meer as visuele aanbiedings, dit is verbeelding.

Die visuele medium is een van die mees algemene vorme waarin kreatiwiteit uitgeleef word. Die predikers se verhale bevat deurlopend die elemente van die visuele. Hierdie aspek word grootliks bepaal die beskikbaarheid en benutting van elektroniese projeksie apparaat. Kreatiwiteit is egter meer as “powerpoint” aanbiedings” en visuele uitbeeldings. Ander media soos digkuns, musiek en verskillende vorme van illustrasies is ook genoem. Meestal val die klem egter op die visuele.

Predikers het self kritiek uitgespreek teen die verabsoluttering van die visuele as kreatiewe hulpmiddel. Meestal blyk dit dat die kritiek veral te doen het met die werk wat daarmee gepaard gaan, sowel as met die tegnologiese uitdagings verbonde daaraan. Enkele praktiese opmerkings is gedoen in die vorm van waarskuwings dat aanbiedings nie lesingagtig of stereotiep nie, maar uniek aan die kerklike konteks moet wees.

Die benutting en stimulering van verbeelding het nêrens in die preekverhale na vore gekom nie. Dit mag wees dat die predikers tydens die onderhoude nie daaraan gedink het nie, maar dit mag inderdaad ook wees dat hulle nie bewus is van die krag van hierdie vorm van waarneming nie. Kreatiwiteit is meer as net visuele aanbiedings, dit is ook veral die stimulering van die verbeelding van mense. Die vermoë om 'n bestaan in die gedagte wêreld te skep is aangedui in hoofstuk 3,

13.6.2. Van Huysteen (2006:187 e v) se hantering van die pre-historiese rotskuns as konkretisering van mense se verbeeldingswêreld, lei tot die gevolgtrekking dat verbeelding 'n noodsaaklikheid in die verstaan van komplekse aangeleenthede is. Verbeeldingskrag word onder meer vereis om die beeldryke taal van die Bybel te kan verstaan (vgl Florence 2008:116 e v). Van Huysteen(2006:267) se uitdaging aan teoloë om die menslike vermoë tot verbeelding ernstig op te neem, kan in die konteks van kreatiewe prediking ook op predikers van toepassing gemaak word. Kreatiwiteit is meer as visuele uitbeelding, dit is die vermoë om dit wat in die verbeelding ontstaan gestalte te gee, op 'n manier wat nuwe verbeelding by die hoorder aanmoedig. Kreatiwiteit is om met nuwe oë te kyk en dieper te sien as net dit wat voor oë is.

2.2.3. Kreatiwiteit as 'n manier van dink.

Predikers het insig getoon in die noodsaak van vernuwende denke. Vanuit die voorbeelde wat genoem is, is dit duidelik dat dit reeds toegepas word deur materiaal uit kontekste soos die rolprentwese, digkuns, musiek en dergelike in die prediking toe te pas. Vernuwende denke behels die ontginning van onontginde moontlikhede, sodat vars woorde beelde en ervarings geskep kan word. Die noodsaak van die denke vir kreatiwiteit is aangedui met verwysing na Bohm (1998:23) se uitdaging dat die ruiter vinniger as die perd moet dink, om nie te gaan waarheen die perd wil gaan nie. Die noodsaak van die bewustelike denke is ook aangetoon met verwysing na die invloed van onbewuste denkmodelle soos in die werk van Senge (2006:163) aangetoon. Vernuwende denke, kan predikers in staat stel om nuut na ander kontekste te kyk, wat bepalend is vir die ontdekking en ontginning van dit wat nog verborge is. Predikers behoort vernuwend te dink oor die preek en die inhoud daarvan, asook oor die benadering tot die voorbereiding daarvan.

Vernuwende denke, as kreatiewe vermoë, behels die kuns om tussen verskillende kontekste assosiasies te maak met die oog op die nuwe. Die onontginde moontlikhede moet ontgin en bedink word met die oog op skepping van nuwe ervarings vir die hoorder, om so die uitkoms van die preekgebeure diensbaar te wees.

Die uitdaging van kreatiwiteit is 'n uitdaging tot waagmoed om kreatiwiteit te beoefen, om die grense te toets deur vars en nuut te wees in die prediking, sonder om die sentrale plek van die Woord in gedrang te bring.

2.2.4. Kreatiwiteit, ontmoediging en aanmoediging.

Predikers identifiseer 'n aantal faktore wat kreatiwiteit ontmoedig, en 'n aantal wat dit aanmoedig. Persoonlike faktore soos die gesinsomstandighede, persoonlike gesondheid en motivering van die prediker, is aangedui as moontlike hindernisse vir kreatiwiteit. Hierdie faktore raak veral belangrik as kreatiwiteit as lewenswyse en denkwysse verstaan word. Goeie selfsorg en versorging deur die gemeenskap van gelowiges, behoort by te dra tot die bevordering van die prediker se kreatiwiteit en welsyn in die algemeen. Meer uitvoerige verwysing na die aspekte is gedoen by hoofstuk 4, 4.5.1. Van die eksterne faktore wat die swaarste weeg in die ontmoediging van kreatiwiteit, is die faktore wat met tyd en programme te doen het. In die verband gaan dit oor oorklading aan die een kant, maar ook skynbare slegte beplanning, aan die ander kant. Predikers moet kennis neem van die hindernisse op interne en eksterne vlak, aangesien dit nie net kreatiwiteit beïnvloed nie maar die totale menswees van die prediker.

Die bevordering van kreatiwiteit raak die stimulering van die prediker se sintuie op 'n verskeidenheid maniere. Dit blyk uit die preekverhale dat predikers self die belangrikste invloed op die bevordering van hulle kreatiwiteit uitoefen. Stimulering van sintuie, veral die verbeelding is belangrik. Predikers poog inderdaad om meer kreatief te wees. Doelgerigte blootstelling aan ander mense se kreatiwiteit in die vorme van musiek, rolprent, digkuns en humor het uitgestaan as belangrike momente, saam met die insette wat van ander mense, soos kollegas en familie verkry word. Positiewe verhoudinge met ander kreatiewe mense en 'n positiewe omgewing blyk van kardinale belang te wees. In die vorige afdeling is daar reeds gewys op die belang van die werking van die Gees as bron van kreatiwiteit. Predikers behoort gevolglik sensitief te wees vir die wyses waarop hulle die werking van die Gees ervaar en glo. Hulle moet soos ontdekkingsreisigers vir nuwe moontlikhede op die uitkyk te wees.

Die afleidings oor kreatiwiteit kan as volg opgesom word. Kreatiwiteit is nie 'n blote dekoratiewe byvoeging om iets mooi te laat lyk nie. Kreatiwiteit is 'n deurlopende proses wat alle aktiwiteite van begin tot einde volledig insluit. Kreatiwiteit is 'n lewenswyse wat menslike verbeelding aanmoedig en benut. Kreatiwiteit kan bevorder of belemmer word deur 'n aantal interne en eksterne faktore.

3. Kreatiwiteit en prediking:

Die vraag na die verband tussen kreatiwiteit en prediking is 'n vraag wat in die empiriese navorsing nagegaan is na aanleiding van die teoretiese aanduidings van die noodsaak daarvan (vgl Achtemeier 1980; Skinner 1990; Han 1996, Cilliers 1998; Joubert 2007; Niemandt 2007; Van Dam 2007, Lanser 2008).

Kreatiwiteit is benoem as noodsaaklike geloofspraktyk vir die kerk (Niemandt 2007:62). In die verband is verwys na die feit dat die verskynsels kreatiwiteit en verbeelding, nie goed gevestig is in die praktiese teologie nie en dat dit selfs nie ernstig opgeneem is, of belangrik geag is nie (Schweitzer 2001:3).

Die praktiese teologie en die Homiletiek is reeds besig met kreatiwiteit en verbeelding (vgl Ballard & Couture 2001). Die logiese afleiding is gemaak dat indien teologie en kreatiwiteit saam hoort, daar ook 'n noue band tussen die prediking as teologiese aktiwiteit en kreatiwiteit is (vgl Heyns en Pieterse 1990:14-19; Cooper & McClure 2003:1 e v). Hierdie verwantskap is verder verryk deurdat die werk van die Gees ten nouste aan die teologiese aktiwiteite verbonde is (vgl Noller 2002:111).

Vanuit die groter perspektief is 'n aantal moontlike definisies kernagtig saamgestel.

- “In preaching creativity occurs where a fresh, provocative, or especially insightful, interpretation of a biblical truth is presented attractively in a manner which differs from the normal” (Skinner 1990:37).
- ‘n Kreatiewe erediens sal volgens Engemann (2002:38 e v) ruimteskeppend wees, die toekoms kan antisipeer en die hede met die oog daarop kan verander en die kreatiwiteit van die prediker toelaat in die vorm van die prediker as aktiewe, outentieke subjek in die prediking.

- *Kreatiewe* Prediking is die verkondiging van die Woord van God aan die gemeente deur middel van hermeneutiese, kommunikatiewe en *doelbewuste kreatiewe* metodes soos deur die prediker toegepas.
- Kreatiewe prediking gebeur waar die prediker teologiese waarhede in nie-teologiese taal verwoord, tydlose konsepte in eietydse taal weergee en onveranderlike Bybelse gedagtes of inhoud, in veranderlike tydelike vorme kan weergee (Rossow 1983:8).
- Kreatiewe prediking word gedra deur die werk van die Gees wat direk en indirek met en deur mense, deur middel van hulle sintuie, gawes en ander bedieningsinstrumente waaronder kreatiwiteit resorteer, werk.
- Kreatiewe prediking geskied binne die ruimte van 'n wederkerige verhouding tussen God en mens waarin God die inisiatief neem deur mense te betrek om saam en aan mense met God mee te werk. Dit hou in dat menslike kreatiewe vaardighede of vermoëns in diens van God gestel word.
- Kreatiewe prediking geskied deur middel van die gebruik goddelike gawes en menslike vermoëns, waardeur die Gees prediker en hoorder tot innerlike en uiterlike hoor en aanvaarding van die heilswerk van Christus inspireer.
- Kreatiwiteit is een van die gawes of vaardighede wat aangeleer en ontwikkel kan word met die oog op kreatiewe prediking. Die prediker moet met vars oë na die bekende boodskap van die Bybel kyk, om die luisteraar te begelei tot die nuwe ver-beeld-ing van die boodskap vir die nuwe omstandighede.
- Kreatiewe prediking vertoon 'n kwaliteit van oorspronklikheid (vgl Bohm 1998).
- Kreatiewe prediking is prediking wat die geykte patrone van prediking verbreek en oorskry (vgl De Bono 1999).
- Prediking wat nuwe assosiasies tussen die teks en die werklikheid kan maak met ander invalshoeke wat nuut en onverwags is, is kreatiewe preke (vgl Amabile 1996, Lanser 2007).

- Prediking, wat 'n nuwe woord spreek is kreatiewe prediking (vgl van Dam 2007:85).
- Prediking is kreatief wanneer dit die luisteraar se perspektief verander of die luisteraar met nuwe oë laat kyk.
- Kreatiewe prediking is prediking wat nuwe ruimtes skep waar die Woord en die situasie mekaar kan ontmoet.
- Kreatiewe prediking geskied waar predikers daarin slaag om ingewikkelde geloofsfeite aan hoorders te verduidelik deur gebruik te maak van treffende beelde en metaforiese taalgebruik (De Klerk & Nagel 2004:141).

3.1. Kreatiwiteit en prediking – perspektiewe uit die empiriese navorsing.

Die hooftemas wat by wyse van analise in die vorm van stellings in hoofstuk 4, 5.1 weergegee is word in die deel verwerk om 'n breë teoretiese basis vir die konseptualisering van kreatiewe prediking te dien.

3.1.1. Kreatiewe prediking is 'n proses.

Kreatiewe prediking is beskryf as 'n proses waarin die prediker deur harde werk en die gebruik van hulpmiddels, ou waarhede op nuwe maniere sigbaar maak. In die preekverhale is die nuwe en die buitengewone as hulpmiddels aan die einde van die preekgebeure bygevoeg. Om kreatiewe prediking as proses te beskryf hou in dat die kreatiewe reeds aan die begin van die preekproses aanwesig moet wees. Wanneer die prediker oor die tema en teks besluit is die kreatiewe proses reeds aan die gang. De Bono (vgl 3, 1.) se denke oor kreatiwiteit gee aanleiding tot die idee dat kreatiwiteit eerstens in die denkprosesse begin waar vasgelegde patrone van informasie wat reeds bestaan en uitgedaag word. In terme van die proses van kreatiewe prediking sou die eerste stap die uitdaging van die bestaande roetine wees. Prediking kan vir die prediker 'n gewoonte handeling word wat volgens die leesrooster of die kerklike jaar voorberei word. De Bono se uitdaging is dat die bestaande gewoontes verbreek moet word om nuwe potensiaal te ontdek. Miskien

sou beswaar aangeteken kan word omdat iets wat werk tot verandering uitgedaag moet word. Die kreatiewe ingesteldheid vereis dat niks in droë roetine sal verval nie, aangesien dit uiteindelik tot stagnering kan lei. Kreatiewe prediking streef na doelbewuste ontdekking van nuwe alternatiewe sieninge en insigte, wat as funksionele verskeidenheid, stagnering teëwerk. Kreatiewe prediking daag die prediker uit om grense van die gebruiklike oor te steek en deur middel van kreatiewe waarneming, denke en insig asook beskikbare kuns, tegniek en tegnologie, die verkondiging van die evangelie op 'n nuwe wyse aan te pak en uit te voer.

Die beskrywing van kreatiwiteit as proses impliseer dat dit nie 'n byvoegsel is wat aan die einde van 'n ander proses gebeur nie. Kreatiwiteit behoort as proses verweef te wees met die proses van preekvoorbereiding wat begin by die keuse van 'n teks en tema en voortgaan deur die ontvangs en uitlewing daarvan deur die hoorder.

3.1.2. Kreatiewe prediking is stimulerende prediking.

Kreatiewe prediking stimuleer die entoesiasme van prediker en hoorder. Die ontdekking van iets nuut en anders is 'n stimulerende gebeurte wat die een wat dit ervaar, positief stimuleer tot nuwe denke en dade. Kreatiewe prediking stimuleer die hoorder om die boodskap van die preek op nuwe kreatiewe maniere in eie lewe en bediening van die gemeente te realiseer. Hierdie stimulus berus in die feit dat kreatiewe prediking in staat is om dit wat reeds gesê is, nuut ter sprake te bring, op wyses wat 'n verskil maak aan die hede. Kreatiewe prediking is gevolglik iets wat beleef kan word beide deur die ontvangers en beoefenaars daarvan. Die belewenis rus nie net in die briljante aanbieding of die skerp innoverings nie, maar veral ook in die langtermyn gevolge van die prediking. Deur die kreatiwiteit van die prediker en die hoorder word die ruimtes waarbinne die Gees aktief werksaam kan wees vergroot.

Kreatiewe prediking vertoon eienskappe soos: nuutheid, oorspronklikheid, harde werk en die gebruik van hulpmiddels. Kreatiewe prediking is 'n doelbewuste toepassing van kreatiwiteit in die preek proses, wat nuwe opwinding vir die boodskap wek en uit die groewe van die alledaagse wegbreek, terwyl die sentrale plek van die

evangelie gehandhaaf word. In 'n wyer sin kan die eienskappe van kreatiwiteit op hierdie verstaan van kreatiewe prediking toegepas word om dit te verbreed. Die eienskappe van vlotheid of vloeiendheid van idees, buigsaamheid, oorspronklikheid en uitbreiding kan die prediking as kreatiewe prediking verryk. Ander eienskappe wat relevant is raak die prediker as persoon. In die verband noem Adair (2007:34 e v) eienskappe wat bevorderlik is vir kreatiwiteit naamlik, nuuskierigheid en waarnemingsvermoëns wat nie net die bestaande kan sien nie, maar ook dit wat nog nie bekend is nie.

3.1.3. Die teks as basis vir kreatiwiteit.

Die teks is die bron van kreatiwiteit en maak van kreatiewe prediking egte Skrifgefundeerde prediking. Kreatiewe prediking word gedra en gevorm deur die teks wat ook as basis vir die res van die erediens dien. Die teks dien as stimulus vir die kreatiwiteit van die prediker onder leiding van die Heilige Gees. Kreatiewe prediking dien die gestuurde roeping van die gemeente deur teks, konteks en lewe met mekaar in gesprek te bring met die oog op die realisering van die evangelieboodskap op 'n nuwe en verrassende wyse. Hierdie 'tot gesprek bring' van die verskillende elemente vereis kreatiwiteit en verbeelding van die prediker waar assosiasies tussen uiteenlopende temas en komponente soms vereis word.

3.1.4. Kreatiewe prediking is verbeeldingryke prediking.

Slimmighede, streke en toertjies is deel van 'n spel wat volgens die reëls van die verbruikerskultuur gespeel word, en hoort nie gereken te word as deel van kreatiewe prediking nie. Kreatiewe prediking gaan nie om die skouspelagtige, of fantastiese visuele uitbeeldings nie, maar om 'n benadering waar daar nuut oor die prediking gedink en gedroom word met die oog op die realisering van die doelwitte daarvan. Kreatiewe pogings opsigself is nie die sentrum van die erediens gebeure nie. Om kreatief te wees beteken nie dat predikers soos kulkunstenaars, elke week 'n ander "*haas uit die hoed*" moet haal nie. Onoordeelkundige kreatiewe pogings kan die gemeente skaad en afbreuk doen aan karakter van die erediens as aanbiddings- en bedieningsmoment.

Kreatiewe prediking gaan om die benutting van die verbeeldingsvermoë van die prediker en die hoorder as bron vir die ver-beeld-ing. Die vorming van denk-beelde en rasonale insig is deel van die kreatiewe proses (vgl Bohm 1998:41). Die kreatiewe verbeelding is 'n gebeure waarin die nuwe as gedagtebeeld in die gedagte-wêreld geskep word. Hierdie gedagtebeelde is die resultaat van die fyn waarneming en vinnige denke in die kreatiewe proses. Gedagtebeelde moet egter nie net in die gedagtes bly nie, anders is dit niks meer as dagdromery nie. Die verbeeldingswêreld moet dieper verken en bedink word met die oog op die realisering of toepassing daarvan binne 'n nuwe realiteit.

Verbeelding lei na 'n herkenning van die werklikheid (Troeger 1990:28). Hierdie herkenning is nie die gevolg van verbeelding alleen nie, maar wel verbeelding wat deur die Gees aangewakker word, deur die Skrifte georden word, deur homiletiese wysheid verryk word en deur die nood van die wêreld bekragtig word. Eslinger (2002:30) skryf dat beelde in staat is om die werklikheid te "recreate", wat impliseer dat die prediker met die herroeping van die werklikheid, met 'n empatiese verbeeldingskrag in die prediking teenwoordig moet wees. Die prediker moet sensitief wees vir die soort beelde wat in die gedagtes van lidmate in herinnering geroep kan word tydens die prediking. Die vermoë om iets te kan sien wat nog nie bestaan of teenwoordig is nie is die essensie verbeelding. Dit is ook die bron van kreatiwiteit. Kreatiewe prediking as verbeeldingryke prediking gaan om die krag van herdefiniëring van die werklikheid deur alternatiewe lense, wat lei tot die ervaring van 'n hele nuwe realiteit, wat weer lei tot nuwe verbeelding.

3.1.5. Kreatiewe prediking: Kreatiwiteit in diens van die Gees in die preekgebeure.

Die begrip gees is geskets as die metaforiese beskrywing waardeur die verstaan van die misterie van die werking en die teenwoordigheid van God gedra word. God is op 'n persoonlike wyse teenwoordig as Gees tussen en in mense, as die een wat menslike bestaansruimtes vul. Die Gees is teenwoordig en werksaam in en deur die alledaagse van die lewe.

In die Parakleetuitsprake is hierdie teenwoordigheid verduidelik as God se helpende, vertroostende nabyheid wat deur middel van onderrig, herinnering, getuienis, vertroosting en toerusting, op persoonlike manier teenwoordig gestel word. Hierdie Gees dra en besorg die woorde van God sodat dit op nuwe maniere in die lewens van mense tot troos en hoop kan grondvat. Hierdie Gees betrek mense in hierdie werksaamheid as medewerkers van God in die realisering van lewensverandering en lewensvervulling.

Menslike kreatiwiteit word in diens van God deur die Gees ingespan. Hierdie kreatiwiteit as verbeeldingryke denke en leefstyl, word as deel van menslike gawes in die preekarbeid betrek, om van prediking kreatiewe prediking te maak. Die Gees is die draer van die proses van kreatiewe prediking, die stimulus wat spreker en hoorder verlig tot nuwe insig en verstaan vanuit die teks as basis vir die verkondiging. Die Gees is prikkel van die verbeeldingsruimtes waar die Onsigbare binne die ruimtes van menslike verbeelding ontmoet kan word.

Hierdie gebeure is 'n lewende kunswerk waar die prediker en gemeente die doek is, wat deur die Gees op verbeeldingryke wyse beskilder word. Op hierdie doek word die lewe en die troos vir die lewe in 'n unieke onherhaalbare daad van verkondiging, onder leiding van die Gees, met kunstige hale geskilder. Deur die kunswerk van die Gees word die daaglikse lewe gedekonstrueer tot essensiele kleure en figure, sodat dit gerekonstrueer te kan word tot die prent waar die Parakleet-Gees op nuwe wyse met troos, hoop en lewensvervulling teenwoordig is. Hierdie teenwoordigstelling word gekonstrueer in beelde van God as Vader wat versorg en omgee, die Christus wat lewensopofferend die liefde van God ten toon stel en die Gees wat Goddelike teenwoordigheid versimboliseer.

4. Slot.

Aan die einde van hierdie studie is die navorser oortuig van 'n nuwe waardering vir die omvangryke pogings wat deur verloop van eeue aangewend is om die teenwoordigheid en die werking van God in die lewe te beskryf, verstaan en te ervaar. Nadat baie bladsye gevul is met die informasie ontstaan nuwe vrae oor die verstaan van God teen die agtergrond van die veranderende wêreld van die een en twintigste eeu. Meeste van die konsepte en beelde wat van God gebruik word, word

aanvaar in die huidige kerklike opset. Die vraag is of daardie konsepte in die toekoms steeds die geloofsgemeenskap sal kan dien om sinvol oor 'n verhouding met God te kan nadink. Hier aan die einde blyk dit dat kreatiwiteit 'n noodsaaklike deel van elke teoloog se mondering moet wees om die vrae wat nog nie gestel is te kan ontdek en beantwoord.

Die navorser is diep onder die indruk van die noodsaaklikheid van kreatiwiteit as lewenswyse. Die uitdaging is om die toepassing van die teorie sodanig te kan uitwerk dat kreatiwiteit deel van menslike mondering vir die toekoms sal wees. Die kerk in Suid-Afrika, in die besonder die tradisionele kerk, staar groot uitdagings in die gesig vir die toekoms. Die vraag bly of die kerk en haar lidmate in staat sal kan wees om te midde van radikale nuwe lewensomstandighede met nuwe oë te kyk na die omgewing en die uitdagings wat dit aan die verstaan van geloof en hoop stel.

Die rol wat verbeelding vervul in die belewenis van die werklikheid open vir die navorser nuwe potensiaal vir aanwending in die praktyk van predikantwees. Verbeelding is steeds 'n begrip wat wantroue kan wek gegee die verstaan daarvan as iets onwerklik. In die vermaaklikheidswêreld word die konsep van verbeelding effektief benut as medium. In die rolprentbedryf prikkel rolprente soos Inception, Avatar, Golden Compass, Stardust, die Harry Potter reeks, Star Wars, Alice in Wonderland en Toy Story reeds die verbeelding van die wêreld. Hierdie suksesvolle benutting van die verbeelding, nie alleen deur die vervaardigers, maar ook deur die kykers dui daarop dat daar 'n onontdekte kosmos in die kerk bestaan. Die toekoms van die kerklike bediening sal bepaal word deur die manier waarop die verbeelding ingespan sal word om lewensbetekenis vir gelowiges te bewerk.

Kreatiewe prediking is aangedui as 'n noodsaaklikheid. Dit is egter steeds bloot 'n teoretiese konsep waarvan net die oppervlak geraak is. Die vrae aan die einde van die studie behels die hoe en die wat van kreatiewe prediking as proses waarin menslike kreatiwiteit in diens van die Gees van God gestel word.